

**Konjica.** Pr nas se je vršila redka, a velpomenljiva slavnost. V krasno okinčani dvorani Katoliškega doma se je vršil slavnostni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice, kateremu je predsedoval podnačelnik mil. g. arhidijakon Fr. Tovornik. Na tem slavnostnem občnem zboru se je izvršilo odlikovanje načelnika posojilnice g. Antona Toman, z zlato kolajno za zasluge na polju zadružništva, s katero je bil odlikovan od Njegovega Veličanstva kralja. G. okrajni glavar D. Trstenjak je v daljšem, lepem govoru opisal delo odlikovanca za gospodarski napredek in mu pripel na prsi podeljeno odlikovanje. Zastopniki vel. župana, oblastne samouprave, Zadružne zveze in kmečke posojilnice so čestitali odlikovancu s povdankom, da pomeni odlikovanje priznanje delu za povzdigo kmetijstva potom kmetijskega zadružništva. Nato se je izvršila ustanovitve živinorejske, selekcijske zadruge za konjiški okraj v Konjicah. Nadrevizor Vlad. Pušenjak je v svojem govoru začrtal nove smernice zadružnega dela, poročevalec za živinorejo M. Zupanc in svetnik ing. Zidanšek sta razpravljala o delovanju živinorejskih zadrug in o težkočah, ing. J. Sturm je pojasnjeval pravila, mnogo kmetov je poseglo v debato, ki je bila prav zanimiva in pričala o zanimanju za napredek živinoreje. Pravila so bila z malimi spremembami odobrena, ter izvoljeni najuglednejši gospodarji iz celega okraja v načelstvo, nadzorstvo in komisijo za vodstvo rodovnika. Za načelnika je bil z velikim navdušenjem izvoljen ing. Jak. Sturm, gerent okrajnega zastopa, priznan gospodarski delavec. Pri skupnem obedu smo s slavljenjem na čelu zastopniki vlade, velikega županstva, oblastne samouprave in zadružništva prebili par prijetnih uric in v navdušenih govorih slavili delo in zadružne delavce ter se bodrili za nadaljnje zadružno delo. Slavnosti so se udeležili v obilnem številu najboljši zadrugarji in gospodarski delavci iz Konjic in okolice.

**Sprejem gojenk v kmetijsko-gospodinjstvo šolo Kmetijske družbe za Slovenijo v Ljubljani.** S 1. oktobrom 1929 se otvori osemindvajseti tedaj gospodinjstvo šole, ki bo trajal 11 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Poljanah v Ljubljani. Tista, ki ho sprejeta v zavod, plača mesečno za hrano, stanovanje, razsvetljavo, to je sploh za vse 450 Din, za pouk pa 100 Din. Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo: 1. dovršiti 16. leto; 2. predložiti zadnje šolsko izpričevalo; 3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave; 4. navesti kakšnega stanu so starši in kakšen je njih doseđanji glavni poklic; 5. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da zanje plačajo vse stroške šolanja; 6. zavezati se, da bodo natančno in vesto izvrševale vsa dela, ki se jim naloža, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu. S temi podatki in potrebnimi prilogami opremljene, lastnoročno pisane, nekolkovane prošnje za sprejem naj se vpošljejo vsaj do 15. avgusta 1929 Kmetijski družbi za Slovenijo v Ljubljani. Pri sprejemu deklet v gospodinjstvo šolo se ho ozirajo po možnosti na prošilke iz vsih slovenskih pokrajin.

\*

Iv. Vesenjaki:

## Opazujmo druge, rešimo sebe!

Naše slovensko in jugoslovansko kmetijstvo prihaja v vedno težavnejši položaj. Delo pri poljedelstvu in vinogradništvu, pa tudi v nekaterih drugih panogah kljub trudu in marljivosti kmetijskih družin ali sploh ne ređi in vzdrži več, ali pa le zelo slabo in s težavo.

Vzroki tega stanja, ki ga imenujemo krizo kmetijstva, pa so domači in tuji. Kolikor se da predvideti, ni izgleda, da bi se stanje v doglednem času izboljšalo, pač pa je videti, da se bo konkurenčni boj v kmetijskih pridelkih na domačem in še bolj na svetovnem trgu poostiril. **Edini izhod** pri takšnem stanju je torej za nas, če hočemo osigurati kmetijskim družinam obstanek, **da temeljito odstranimo domače vzroke krize** ter tako usposobimo naše kmetijstvo za konkurenčni boj na svetovnem trgu.

Težko besedo moram izreči tukaj na naslov mnogih starejših kmetijskih gospodarjev: vse premalo razumevanja ima še večina njih za napredno kmetovanje. To so vojaki sicer hrabri in častivredni, toda zaljubljeni v svoje možnarje in puške na kresni kamen, pa gredo z njimi v boj proti vojski, oboroženi s strojnimi puškami, brzostrelnimi topovi in aeroplani. Čisto kakor njihovi predniki, ki so radi pomanjkanja organizacije in radi slabega orožja tako žalostno po hrabrem boju podlegli graščakom in velikašem za časa Matije Gubca in tovaršev. Mi pa hočemo, da je naša kmetijska vojska zmagujoča in ne premagana, zato jo poživamo in učimo, da se primerno organizira in oboroži ter usposobi za svoj težak boj!

Vodilni možje na zapadu gledajo sedaj na kmetijstvo čisto drugače, kakor so pred svetovno vojno, zato posvečajo kmetijstvu in njegovemu napredku veliko več skrbi in pozornosti, kakor pa poprej. Zato je tudi tam napredek neprimerno večji, kakor pa pri nas.

Na zapadu so spoznali, da ni industrija (tovarnarstvo) za države in narode edini vir blagostanja, temveč da je treba priznati kmetijstvo kot prvi in glavni vir stalnosti in sigurnosti. Vsled tega se kmetijstvo ne zanemarija in ne zapostavlja več tako v zapadnih državah, kakor pred svetovno vojno, temveč se štiti in se skrbi za njegov napredek. Poleg tega pa tamošnji bolj izobraženi kmetje sami silijo svoje vlade, da se za njihov napredek več stori.

Tako se je zgodilo, da so naše slovensko in jugoslovansko kmetijstvo drugod, izvzeto samo Rusijo, Rumunijo in Španijo močno prehiteli.

Umno kmetovanje, ki prinaša ob manjšem delu lepši dohodek, je silno napredovalo v Italiji, v Nemčiji, v Avstrijski republiki, v Čehoslovaški in na Danskem in Holandskem. Množina in kakovost kmetijskih pridelkov je v teh državah povprečno mnogo večja kakor je bila pred svetovno vojno.

Poleg tega pa je Kanada in so Zedinjene države severoameriške ter Argentina in Brazilija strašno povečale obseg obdelane zemlje, kjer pridelujejo posebno pšenico, koruzo, rž in oves. Tudi velika Poljska država se silno trudi, da izboljša kakovost svojim kmetijskim pridelkom ter jim osigura odjemalce na svetovnih tržiščih in jugoslovanski kmetovalec prav težko občuti to konkurenco posebej pri trgovini s svinjami in jajci.

Pregledno lahko rečemo: za slovenskega kmetovalca je konkurenca v pšenici in koruzi za trg nemogoča, ravno-

tako tudi v mešanem, manjvrednem vinu. Tudi ob najracionalnejšem pridelovanju teh pridelkov bo ostal siromak. Edino za domače gospodarstvo ima smisel te pridelke še držati in za vzdrževanje ter dopolnilo drugim panogam, ki so plodonosnejše. Povprečno pri mešanem gospodarstvu v malokmetijstvu tudi hmelj nima bodočnosti. Sploh je kmetovanje s hmeljem loterija, enkrat imenitno zadeneš, a drugič še bolj imenitno izgubiš. V Vojvodini in Sremu je že veliko prej bogatih kmetov prišlo v silne težave, ker so začeli hmeljariti, namesto da bi ostali pri svoji rodni koruzi in pšenici.

Toda tudi pri ostalih kmetijskih panogah ne bo našemu kmetovalcu posuto z rožicami. Konkurenca bo vedno večja, boj za trg vedno hujši, zato mora tudi kmetovalčevo orožje za ta boj čim bolj biti učinkovito.

Umetnost je v tem: s čim dosežem, da bom na istem prostoru več pridelal kakor do sedaj, da bo pridelok tudi po kakovosti boljši in stroški ne bodo sorazmerno večji. K temu še drugo: kako spravim ta povečani in zboljšani pridelok najboljšje na domačem in na svetovnem trgu v denar.

To vse so temeljna vprašanja na katera si moramo odgovoriti, kajti ako bi sedanje stanje ostalo, potem preti našemu kmetijskemu gospodarstvu umiranje in hiranje; siromaštvo postane splošno in iz osiromašenih kmetijskih domov bodo morali naši mladi ljudje daleč po svetu za bridkim kruhom popolnoma odvisnega delavca.

Mi pa hočemo, da ostane naše kmetijsko ljudstvo gospodarsko neodvisno in da imajo kmetijske družine za svoje pošteno delo tudi pošten obstanek. Zato se bomo trudili, da skupaj iščemo nova pota in novi način, ki naj zajamči možnost konkurence in pa obstoj. Zaupamo v Boga in računamo s pridnostjo naših ljudi ter z njihovo ukaželjnostjo. Mi hočemo živeti in — zmagati!

Naš Slomšek s svojimi tovariši in učenci nas je naučil, kako moramo ljubiti svoj dom in svojo materino besedo. Krščansko prosveteno slovensko ljudstvo je narodno uresničilo njegov program, sedaj ga moramo še gospodarsko!

\*

Iv. Vesenjaki:

## Žalosten račun.

Tovarna v Rušah proizvaja vsako leto nekaj tisoč vagonov apnenega dušika. Takorekoč vse to umetno gnijilo gre iz države in posebej še iz Slovenije, kajti v naši državi se ga ne uporabi niti 2%, torej izmed sto vagonov niti dva. Posebej v Sloveniji pa kome! dva ducata. Pač pa iz naših Ruš gre apneni dušik v azijske države in celo v Avstralijo in v Egipet.

Strokovnjaki so dognali, da so pri nas kmetijski pridelki, posebej rž, pšenica, oves in travniki tako slabi ter dajejo manje in slabše blago, ker manika rastlinam dušika. Ravnotako je z našimi vinogradi. Les je zaostal, je slabši in manj roden, kakor pa drugod.



Ako torej hočemo, da se zboljšajo naši pridelki in da bo naša rž, pšenica in naš oves enakovredni in en mernik enako težak, kakor je recimo sremsko, banatsko, ogersko ali kanadsko blago, potem moramo predvsem tem rastlinam dati dušika.

Kako so kmetovalci v Nemčiji znali to upoštevati, kaže dejstvo, da so tam uredili v vseh pokrajinah gnojne jame, pa so poleg gnojnice uporabili že pred vojno povprečno 13—15 krat toliko dušičnih umetnih gnojil kakor pa pri nas v Sloveniji.

Tukaj pri nas pa puščamo z malimi izjemami še vedno gnojnico odtekat, umetnih gnojil pa malo ali sploh nič ne uporabimo. Zato so tudi računi v našem kmetijstvu tako žalostni. Naš posestnik veliko in težko dela, pa ima malo uspeha.

Izračunano je, da je recimo dušik iz gnojnice ene same krave vreden okroglo 300—500 Din. To se pravi: ako bi hoteli kupiti toliko dušika v umetnih gnojilih, kakor ga samo ena krava izloči v enem letu, bi morali dati pri današnjih cenah okroglo 400 Din. In mi bi morali dovajati našim vinogradom, njivam in

travnikom veliko dušika. Vprašam: koliko gnojnice pa se pametno uporabi, koliko umetnih gnojil pa se pri nas uporabi? Gnojnico večinoma spuščamo v cestne jarke in ž njo se namakajo večkrat občinske ceste, umetnih gnojil pa ne kupujemo. Pa se mučijo ti ljubi in dobri ljudje in njihova živina, toda brezplodno, brez velike koristi. Obračajo in mantrajo ljubo svojo izsesano in izprešano zemljo. Toda pomnite: iz suhega drenovega klina vode iztisnili ne boste: iz izsesane zemlje pa dobrega pridelka imeti ne morete!

Žalostni računi so, da gre večina umetnih gnojil iz naših krajev v tujino, žalostno je, da nimamo umno urejenih gnojišč za spravljane gnojnice in dobrega gnoja, žalosten je vsled tega tudi račun o množini in kakovosti naših pridelkov. Najbolj žalostno pa je, da o tem razmeroma velikó govorimo in pišemo, pa se naših ljudi vse premišljuje prime. Neverni Tomaž je vsaj položil prst na rano Gospodovo in je verjel, naši ljudje tudi morajo videti svoje rane v gospodarstvu in odpraviti vzroke! Samo tako bomo popravili žalostne račune našega kmetijstva.

Drugi dan popoldne sem stopil v grad, da izročim baronici izgubljene lase v prepričanju tople zahvale in obilne pogostitve za uslugo. Z baronico sva bila znanca in radi tega me je sprejela takoj. Ko sva se pozdravila, mi je zaupala, da gre obema ponesrečencema prav zadovoljivo, nato sem upal tudi jaz v lasjo najdbo na dan. O, presveta Trojica, tako se še nisem nikoli opeknel, pri kaki ženski, kakor tokrat pri baronici! Komaj so jej padle oči na v papir zavito kito, je zasadila v mene kačji pogled, cepetnila z nogo in zaupljaj »Ven drznež, mislite da gizdalnim s tujimi lasmi, ko imam lastnih več nego preveč!« Priletelo mi je še več psovka v hrbet, predno sem bil pri vratih, po stopnicah in na prostem. Najdeno kito sem pognal v grmovje pri grajskem obzidju in vzdihnil: Oh, te ženske! Nikdo drugi ni mogel zgubiti kite nego baronice! Sem se jej hotel prikupiti, a me je za nagrado spodila kot uslljivega psa! Po doglem premišljevanju sem se še-le povspel do prepričanja: Žensko boli in jezi, ako jej dokažeš, da se ponaša ter šopiri s popolnoma — tujim lepoticjem!

Ravnatelj je zadelo mesto tovariša.

Posebnež je bil eden od bogoslovnih tovarišev. Po večerni molitvi je čepel po cele ure s svojimi miljenici pri cigaretah in pivu v učni sobi. So me nagovorili, da bi ga naj postrašili, da bo hodil pravočasno spat in ne bo budil drugih s poznim prihodom v spalnico. Oh eni strani bogoslovnega hodnika v prvem nadstropju je bila dolga lesena pručica, na kateri smo si osnažili revnejši bogoslovci čevlje. Že bolj proti enajsti uri sem dvignil nekoč pručico po konci in jo uravnotežil z močnim motvozom. Težko in dolgo past sem naslonil na kljuko vrat, za katerimi je tičal tovariš z zakasnelo družbo. Pručica je bila tako nastavljena, da bi se pri prijemu za kljuko skotalila z velikim ropotom po tleh in preplašila ponočnjake. Kakor je bilo nastavljeno, se je tudi zgodilo. Gromovit ropot — trenutni strah in pobeg preko cerkvenega

## ZA RAZVEDRILLO

Oh, te ženske. Krog l. 1910 je bila glede ženskih las baš nasprotna moda kakor je danes. Čim več las in čim dalše, tem več lepote uglela. Ženski spol je šel celo tako daleč, da si je vpletal v lase tuje kite in po straneh razne uložke, katerim smo pravili: »madrace«. — Novo mašo smo slavili zgoraj omenjenega leta in bili proti večeru po slovenski navadi prav židane volje. Svečanost je posetila celo mlada baronica z 9 letnim sinkom iz bližnjega gradu. Visoka gosta je spremil na premicijo najuglednejši domačin. Grajska družba se je imenitno zabavala in se odpeljala enkrat po polnoči proti domu. Kmalu po odhodu nam je udarilo

na ušesa v veselično uto obupno klicanje na pomoč. Par se nas je odzvalo takoj ključu in hitro smo bili na poglobljenem travniku na — mestu nesreče. Grajski kočijaž je hotel po travnikih ter bližnjicah na okrajno cesto. Zavozil je s kočijo ob rob precejšnjega podhrba. Voz se je prekucnil večkrat s težkimi posledicami za potnike. Fantku je zlomilo levo nogo, spremljevalec si je izpahnil roko, le baronica in kočijaž sta bila brez vidnih poškodb. Fantka in spremljevalca k zdravniku, baronico je odpeljal kmetski voznik v grad. Pri ogledu mesta nezgode sem stopil na nekaj prav mehkega, pogledal in spoznal, da je prav dolga in debela ženska kita. Gotovo je osmeknila gosto in obilolaso baronico pri padcu kočija in jej izpulila pavovo perje — tujo kito. Najdeno sem skrbno vtaknil v žep, da ni videl las nikdo razen mene.

## Mož v sivi suknji.

Roman iz Napoleonove dobe. — Angleški spisala B. Orczy. — Prevedel Paulus.

(Dalje.)

»Da bi se le Konstanca kmalu vrnila —!« je nepotrpežljivo razmišljala.

Večerne sence so polagoma lezle v sobo. Policisti so iskali po drugih sobah, le mož v sivi suknji je še ostal pri markizi. Njegovi prsti so gibčno in vajeno tipali po umetniško izdelanih stenskih okraskih. Markiza je molčala in napeto poslušala ven na hodnik, odkoder bi morala Konstanca vsak čas priti.

Res je bilo kmalu slišati lahne korake na hodniku in — markiza je komaj verjela svojim ušesom — jasen, čist deklinški glas. Konstanca si je pela po hodniku poskočno francosko popevko.

Trenutek pozneje so se vrata odprla in stopila je v sobo.

Zamenjala je svojo preprosto domačo obleko z dragoceno večerno toaleto iz roznate svile ki se je tesno prilegala njenemu vitkemu telesu. Vrat in roke so bile proste in čez pleča si je ogrnila

prozorno ogrinjalo iz finih čipk. Obilne zlate lase si je pustila padati po tilniku, ustnice si je nalahno pobarvala z rdečilom, lica so ji gorela in njene velike sinje oči so žarele v drhtečem razburjenju. Rahel, mameč parfum je duhtel iz nje, — bila je res dražestna, ljubka prikazen, polna mladosti in lepote, pa tudi vesele, otroške preprostosti.

Markiza Plélan je komaj pridržala vzklik začudenja in skorajda nevolje, mož v sivi suknji pa se je obrnil od svojega resnobelega posla in strmel v lepo, ljubko dekle s tistim tihim občudovanjem, ki se mu noben še tako zagrizen možki ne more ubraniti spričo prave ženske lepote.

»Ah, gospod,« je vzkliknila Konstanca in pohitela k detektivu, prav nobenega strahu ni bilo v njenem otroškem glasu, le njene sinje oči so proseče sijale vanj, »prosim vas, pridite mi na pomoč! Vaš narednik trdi, da mora pregledati in preobrniti vse reči v moji spalnici. Oh — saj je videti zelo pošten človek,« je pridjala in v očeh ji je zaigrala ljubka prednost, »ampak — ampak pravi mi, da še ni oženjen, in — in zelo mlad je še. Gospod, prosim vas, ali mora res pregledati vse moje reči — saj razumete! Ah — to vendar ne more biti —! Kaine. mama?«

Izletje Lin  
II. zvezek



Res niste še naročili

Karl Mayeve  
knjige?

Ne čakajte, dokler se še dobi. Nad 1000 knjig že razprodanih, ostanek bo kmalu! Pišite Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.



kora v spalnico. Nočno kaljenje miru je slišal v bližini stanujoči g. ravnatelj ki je še čital pri mizi. Vzel je petrolejko in stopil pogledat, kaj zlomka je tako počilo ter zaropotalo v trdi noči. Ko je korecal po ozkem hodniku z gorečo lampo v roki, ni gledal pod noge, ampak le naprej. Zadel je z nogami ob pručico, padel, ubil z mogočnim treskom svetiljko in se potolkel do krvi po nosu in rokah. Si lahk predstavljate, da ga je kuhala še drugo jutro upravičena jeza nad onim, ki je povzročil ropot in še njegovo nezgodo. Na odgovor in pojasnilo o nočnih dogodkih je začel klicati drugo jutro tovariše iz

vseh letnikov. Nobeden od pozvanih ni znal razložiti zagonetke, a se je moral zavezati s častno besedo, da govori istino in ne prikriva. Vsi so romali na zaslisanje, le naš tri je izpustil, ki smo stanovali v sobi tik njegove. Prepričan je bil, da med sosedi ni krivca, a se je motil gospod! Sam se nisem javil, ker tega nisem bil dolžan. Ravnatelj se je pomiril, ker to je le doznal pri preiskavi, da zanj usodepolna past ni bila nastavljena, ampak drugim ponočnjakom. Dober teden mi je uhajal smeh, ko mi je ušel pri obedu ali večerji pogled na ravnateljev opraskani nos.

ce nad prebivalci svojih vasi. Ti so jim morali dajati v grad od vsake zaklane svinje glavo, od vola jezic. Po tri dni v tednu so delali za graščaka, ali ne zastoj, ampak proti določenemu plačilu v gotovini. Od pridelanega olja je dobival graščak desetino, enkrat na leto so mu spravljali podložni kmetje seno. Drugače pa so bili kmetje prostejši od našega tedanjega kmeta-tlačana. Izbirali so si svojega vojaškega vodjo, sodnika in upravitelja šole. Poljskih pridelkov so si smeli držati kolikor jim je bilo treba za lastno uporabo, šele prebitek so morali spraviti na trg. Pridelano vino pa je bilo izključno njihova last. Ob turški meji so smeli po prosti volji sekati les in ga izvažati v Benetke. Orožje in poljedelsko orodje jim ni smel nobeden upnik zapleniti ali odvzeti.

Tako se je razvil tu kmečki stan čisto posebne vrste, ponosen na svojo rodno grudo in tesno se združujoč s svojimi sosedi v isti naselbini v veselju in žalosti. Ko so se iznebili še graščakovih spon, so mogli misliti na razvoj svoje domovine. Današnje prebivalstvo se peča iz večine z vinogradništvom in ribolovom. Napram tujcem so prijazni in postrežljivi, zato je tu tujcev leto za letom več.

## Izkupil jo je.

V starih časih, ko je edino plemenitaš kaj veljal, so drugi ljudje morali od njih mnogo kaj pretrpeti.

Pripovedujejo, da je nekoč stopil plemenitaš v brivnico. Poklical je mojstra ter rekel: »Obrij me, ali glej, da me ne urežeš. Če me ne raniš, dobiš za svoje delo dva zlatnika. Če me pa le najmanj z nožem opraskaš, te na mah ustrelim.« Pri tem je položil na mizo pred se dva zlatnika in nabit samokres. Brivec je videl, da je zadeva resna, in je odskočil ter poslal svojega pomočnika. Tudi temu drugi pogoj ni bil všeč in odkuril jo je kaj hitro. Plemenitašu je poslal vajenca. Ta si je stvar premislil in je polagoma pritrdil. »Glej, da se ne varaš«, je rekel plemenitaš, »ne poznam šale in nimam usmiljenja!« Vajenec je namilil gospoda, nastavil nož in začel svoje delo. Hrabro je sukal rezilo po gospodovem obrazu in posrečilo se mu je, da je spravil brado z lica, ne da bi bil plemenitaša količkaj ranil.

Ko je s poklonom odstopil, se je gospod ogledal v zrcalu in je videl, da je bilo vse v redu. Dal je fantu zlatnika in ga je vprašal: »Kako si se ti upal na to nevarno delo, kajti vedi, da te ne bi bil pustil živega, če bi me bil le malce urezal.«



## ZA NAŠO DECO

### Kaštela v Dalmaciji.

Ko se veziš z vlakom na progi Zagreb—Ogulin—Krnj—Perkovič—Split proti Splitu, se ti odpre kmalu za postajo Labin iz železniškega voza diven pogled na morje in na zeleno obalo ob njem. Ta obala nosi ime Kaštela in spada med najimpozantnejše prirodne krasote naše države. Pogled na karto, ki jo uporabljate v šoli za zemljepisni pouk. Tam najdeš od Trogira do Splita raztezajočo se kaštelansko obalo na severni strani morskega zaliva, katerega napira na jugu dolgi otok Čiovo.

Kaštela je bila znamenita že v stari dobi. Že tedaj so omenjali razni pisci njeno prirodno lepoto. Bivša Avstrija za Dalmacijo ni dosti skrbel, šele po ujedinenju se je pričel razvoj Dalmacije in s tem tudi razvoj Kaštele. Danes se zanima za Kaštelo zlasti mnogo tujcev, ker je podnebje ugodno, krajina prijazna in ker so ugodne morske kopeli. Tudi za deco postaja Kaštela pomembna in zato vam o njej pišem. V poletnem času je ob vsej obali zasjedem vsak kotiček. Kar mrgoli otrok, ki se tod solnčijo in kopljejo. Na desetine raznih počitniških kolonij deluje na tem krasnem zemeljskem prostoru. Tudi iz Mariborske oblasti zahaja sem že par let počitniška kolonija Pomladka Rdečega križa z Maribora, katera dovede s seboj i precej izvenmariborskih otrok.

Ko si deca tu ogleda kraje in prebivalce, začne kmalu popraševati po zgodovini Kaštele.

Kar se jim pripoveduje, bo zanimalo tudi druge otroke, zato postavim to gradivo tu sem.

Na obali so nastale že jako zgodaj kmečke naselbine, ker je zemlja praj rodovitna. Dokler niso Turki raztežali svojih grabežljivih rok po teh krajih, so živeli ljudje v sreči, miru in blagostanju. Sicer so bili podložni razni plemenitaški gospodi, ali to stanje ni bilo tako hudo kot tlačanstvo pri našem slovenskem kmetu. Turški vpadi so pa prinesli prebivalcem mnogo gorja. Ob takih težkih časih so se zatekali v samostan Sv. Peter, ki pa je kmalu postal premajhen. Potreba po varnih zakloniščih je postala čimdalje večja ter je napolnila plemenitaše, ki so gospodarili zemlji in ljudstvu, da zaprosijo na pristojnem mestu dovoljenja za ustanovitev utrjenih gradov. Tekom časa je nastalo tako ob obali deset gradov, ostalo jih je pa pozneje le še sedem (sette castelli = sedem kaštelov ali gradov). V bližini teh sedem gradov so se potem polagoma naselili kmetje, dotlej bivajoči ob gorskem obronku severno od obale, in so se mogli vanje zateči, ko je grozila turška nevarnost.

Najbolje je ohranjen grad Vitturi v sredini Kaštele, po katerem je dobila naselbina ime Kaštel Vitturi ali po domače Kaštel Lukšič, katero zadnje ime je sedaj edino veljavno. Grad so postavili leta 1487. Stroške za grad sam je nosila plemenitaška rodbina Vitturi, za obzidje pa je prispevalo tudi prebivalstvo, ker je bilo to njemu v prid.

V začetku je bil grad ves obdan od morja ter se je prišlo vanj čez dvigljiv most, kateri je dvignjen lahko zakril in uspešno branil grajska vrata. Sedaj obliva morje grad samo še na južni strani, ostalo ozemlje je izsušeno in izpremenjeno v suha tla.

Kaštelanski graščaki so imeli gotove pravi-

»Konstanca — !« je nehote ušlo markizi. Nevoljno in očitajoče je pogledala hčerko.

Celo mož v sivi suknji je bil v zadregi. Dekle je pohitelo k njemu, ga prišlo za roko in ga vleklo k vratom.

»Gospod,« je prosila in pod čarom njene ljubkosti in mičnosti se je začel topiti led okoli trdega detektivovega srca, »gospod, vam zaupam —! Ne vem, ali ste oženjen ali ne, čutim pa, da ste zanesljivejši ko vaš narednik.

Prosím vas, pojdite! Če je že treba, da možki pregleda moje — moje reči, potem bom lažje prenašala, če to storite vi —.«

»Gospodična —!« je ugovarjal mož v sivi suknji in se skušal oprostiti njene roke. »Jaz —.«

»Oh — saj mi ne bodete odrekli!« je prosila z nežnim očitanjem.

Tesno ob njem je stala, njen rahli parfum je omamljal njegove sicer hladne in trezne možgane, in — kdo bi se mogel ustavljati tem velikim, vlažnim, sijajnim in prosečim sinjim očem? Končno, — saj ni zahtevala nič nemogočega. Le to, da bi bil on sam opravil preiskavo, ki bi je narednik morebiti ne opravil s potrebno taktčnostjo in obzirnostjo.

Še vedno ga je držala za roko, še vedno so

prosile njene oči. Ni se mogel več ustavljati. Bolj s prisiljeno ko z resnično hladnostjo je dejal: »Gospodična, na razpolago sem vam!«

Kričnila je od veselja in odšla sta iz sobe.

Markizi se je zdelo, da je sanjala. —

Hčerka markize Plélan se je nališpala, je izizigravala vse čase svoje lepote in mičnosti samo da bi ugajala plebejskemu, odurnemu vohunu. — Ni mogla verjeti, da bi bilo res.

Sluga je prinesel luč. Markiza ni rekla besedice, v neprijetne misli zatopljen je tiho sedela v naslonjaču. Čuden nemir se je je loteval, v obrazu ji je bilo brati globoko nezadovoljstvo in parkrat si je pritisnila robc na usta, kot bi hotela zadušiti krik.

Mir je legel na hišo. Na hodnikih in po stopnicah so zamrli koraki policistov, ki so odšli v pritličje in v stanovanja služinčadi. Še vedno je nema sedela markiza, čakala, razmišljala in poslušala. Ali res hoče njena, — njena hči izvesti uredni, nevarni načrt, da bi zanorila odurnega vohuna in —

Tedaj ji je udaril na uho glas, znan, domač in pomirljiv sicer, ki pa jo je sunkoma dvignil, da je vstala in se jezno vzravnala. Kolena so se ji šibila, komaj se je držala po koncu.

»Hmeljarstvo nese, kmetjari in imelji prodaj. Kupite zalo knjigo Hmeljarstvo! Stane Din 50, vezana Din 60. Dobl se v Cirilovi tiskarni v Mariboru.